

Dödligt våld i kriminella miljöer (22 juni 2020)

Medverkande: Jonas Öberg, utredare, Brå; Linda Staaf, chef för underrättelseenheten vid polisens nationella operativa avdelning (NOA); Torbjörn Forkby, professor vid Institutionen för socialt arbete på Linnéuniversitetet.

Programledare: Willy Silberstein, mediekonsult och moderator.

Inledande och avslutande speakerröst: Johannes Rosenberg, Copyfabriken.

JOHANNES: Dödligt våld i kriminella miljöer, hur stort är problemet? Hur ser en typisk gärningsperson ut? Och vad kan polisen och samhället i övrigt göra? Det är några av frågorna som diskuteras i det här avsnittet av Snacka om brott, en podd från Brå, Brottsförebyggande rådet. Programledare är Willy Silberstein.

WILLY: Varmt välkomna till Brottsförebyggande rådet och podden Snacka om brott. I dag ska vi prata om väldigt allvarliga brott, nämligen dödligt våld. Jag heter Willy Silberstein och vänder mig först till Jonas Öberg, som är utredare på Brottsförebyggande rådet. Jonas, dödligt våld i kriminella miljöer var högt under 90-talet, minskade sen men ökade återigen för några år sen. Vad var det som hände?

JONAS: Ja, det minskade inte riktigt under den här mellanperioden, men under 90-talet så ökade det från omkring fem fall per år kring det dubbla. Och det hade i stor utsträckning att göra med etableringen av de här kriminella mc-gängen i Sverige, och såna saker. Att de höll på att bekriega varandra. Sen låg det hyfsat stabilt på den nivån under 00-talet, fram till 2013 där det då ökade ganska drastiskt.

WILLY: Och vad var det som hände 2013 som fick det att öka drastiskt?

JONAS: Ja, man kan säga att det är tydligt ... Det är en annan typ av nätverk som är inblandade i det dödliga våldet i dag jämfört med tidigare.

WILLY: Och hur ser nätverken ut som vi nu pratar om då?

JONAS: Ja, det är vad vi kallar för stadsdels- och förortsbaserade nätverk, och det är generellt yngre personer. De är ... Vad ska jag säga? Ägnar sig ofta åt narkotikaförsäljning, även andra typer av brott. De är genomgående yngre än tidigare, och de är inte ... Deras organisationsstrukturer ser också annorlunda ut. Så att de är liksom ... Vad ska vi säga? Det är mer situationellt styrt våld, det är mer spontant i den meningen att det ligger på enskilda individer att agera.

WILLY: Och hur ser det här dödliga våldet ut? Vad gör de?

JONAS: Vid den här typen av dödligt våld så har alltid skjutvapen varit den vanligaste våldsmetoden. Vad som händer efter 2013, när då antalet ökar då, det är att det i stort sett uteslutande rör sig om skjutvapen.

WILLY: Och varför ...? Det är ju en risk för de här som begår våld med skjutvapen. Varför gör de det?

JONAS: Det är väldigt svårt att svara på, det har vi inte sett ... vi har inte kunnat titta på det inom ramen för den studie som jag har gjort. Men det finns andra studier från Brå som visar på att det är en del utav den här miljön, så att säga. Man ska ha ett skjutvapen, och när man väl har beväpnat sig så är det lätt hänt att man använder dem.

WILLY: Och intrycket i media är att det här är otroligt omfattande. Men sätt in det i ett sammanhang i dag. Hur stort problem är detta?

JONAS: Ja, alltså, det är klart att det är ett stort problem, och i synnerhet som den här typen av dödligt våld är väldigt synligt, och det sker utomhus och ofta i miljöer där folk vistas och så. Tittar man på dödligt våld, allt dödligt våld, så har det tydligt minskat från 90-talet fram till 2012-2013 när den nedåtgående trenden bryts och det börjar öka igen. Och det är den här typen av dödligt våld som får genomslag på totalen, så att säga. Så att visst är det ... Det är ett ganska dåligt mått på någon form av allmän våldsamhet i samhället, i den meningen att det är ett ganska begränsat antal individer som ägnar sig åt det här våldet. Samtidigt är det allvarligt i den meningen att det ofta sker utomhus, automatvapen

har blivit betydligt vanligare än ... Det förekom i stort sett inte tidigare, men under de sista fyra åren så är det nästan en fjärdedel av alla fall där man använder automatvapen.

WILLY: Och dessutom är den här typen av brottslighet än mer hänsynslös i den bemärkelsen att man verkar bry sig rätt lite om att kanske personer som inte har någonting med den här situationen att göra kan också dödas.

JONAS: Ja, det är klart att risken är mycket större att någon helt utomstående hamnar i vägen om man skjuter varandra utomhus där en massa folk rör sig, och i synnerhet med automatvapen.

WILLY: Går det att beskriva, hur ser en typisk gärningsperson ut?

JONAS: Allt dödligt våld är i stor utsträckning mäns våld mot andra män. Men i det här ... Vad gäller dödligt våld i den kriminella miljön så är det i stort sett uteslutande män. I det lilla antalet fall där kvinnor har blivit brottsoffer så är det tydligt att de är inte det direkta målet för våldet, utan de dödas snarare i egenskap av flickvän eller nära anhörig, eller kommer i vägen och såna saker. Sen, det är som sagt unga män, medianåldern har minskat tydligt om man jämför den här senare perioden med den tidigare perioden.

WILLY: Och om vi pratar i termer av social utsatthet, vad kan du säga då?

JONAS: Ja, alltså, det ... Vi har tittat på ... Det beror lite på vad man menar med socialt utsatta områden. Men vi har gjort en indelning som bygger på polismyndighetens indelning av det här. Jag tror det är knappt 70 områden i Sverige som polismyndigheten sa var socialt utsatta områden, enligt deras definition 2017. Ungefär 30 % utav brottsplatserna som vi har tittat på ligger i socialt utsatta områden. Samtidigt ... Och det innebär att 70 % sker i andra delar av landet. Men det är väldigt små områden, och det ... Jag tror om det är runt 600 000 personer som lever i de här områdena totalt. Så slår man ut det i befolkningen så är det åtta gånger vanligare att brottsplatsen ligger i ett socialt utsatt område jämfört med andra områden.

- WILLY: Och till sist, Jonas, är det här till stor del då krig om narkotikamarknader, till exempel?
- JONAS: Visst kan det vara det. Det förekommer. Det förekommer också att man bråkar om andra saker. Oreglerade skulder, man delar upp brottsvinster på sätt som någon härsknar till över, och så. Sen finns det tydliga exempel på när det är andra, mer personliga saker som ligger bakom. Det kan vara att man upplever att man har blivit kränkt av någon anledning, eller någonting. Och så sen, det faktum att man då är en del utav det här nätverket, så innebär det att konflikten byggs upp, så att säga.
- WILLY: Tack så här långt, Jonas. Vi kommer tillbaka till dig inom kort. Nu vänder jag mig i stället till Linda Staaf som är chef för underrättelseenheten vid NOA. Linda, kort, var kommer du in i de frågor vi pratar om här?
- LINDA: Jag är chef då för underrättelseverksamheten för polisen, och det innebär att vi jobbar löpande med att skapa oss en underrättelsebild för att förebygga, upptäcka och förhindra den här typen av våld, och att vi följer nätverk och individer för att vi ska kunna sätta in åtgärder mot den här kriminaliteten.
- WILLY: Och i mina öron låter det som att det är en ganska svår uppgift att ha underrättelseverksamhet i dessa miljöer. Hur gör ni? I den mån du kan svara på det.
- LINDA: Ja, just när det gäller underrättelseverksamheten så är det en skyddad metod i huvudsak. Så att det vi gör, det är ... kan jag säga, övergripande. Det är att vi på olika sätt inhämtar, samlar information, och sen bearbetar vi den här informationen. Och jag vill påstå att vi har en god bild över vilka personer och nätverk som står för det här våldet. Och vi har en god bild över konfliktläget i landet. Men problemet, det är att det finns så många konflikter mellan personer som är beredda att ta till det här dödliga våldet, så att vi kan inte sätta in åtgärder mot alla. Den här tröskeln till att döda någon i en kriminell konflikt är numera

väldigt låg. Och då skulle jag ändå vilja påstå att vår bild, det är att det dödliga våldet, det är egentligen bara toppen av ett isberg.

WILLY: Och vad ser du under detta isberg då, menar du?

LINDA: Ja, men det här handlar om ett problem som inte bara finns för polisen, utan det är ett helt samhällsproblem. Det handlar om makt och status och pengar, det handlar om lättkränkta män, det handlar om maktkamp. Man hämnas oförrätter, respekten för människoliv har sjunkit kraftigt. Man är likgiltig för vad man gör mot andra människor, och man är gränslös. Och framför allt den här gränslösheten, det börjar redan med barn, i barnuppfostran, där vi i vårt samhälle tidigare behöver sätta gränser mot barn som visar normbrytande beteenden. Det måste komma konsekvenser när man gör ett felaktigt handlande. Och kommer inte de här konsekvenserna, då fortsätter utvecklingen till det vi till slut då ser, ett antal individer som har väldigt låg tröskel för att ta till dödligt våld.

WILLY: Det låter rätt nedslående att även om ni vid NOA och andra är duktiga, så när det väl når ... När de når en viss ålder så är det stor risk att det är väldigt svårt för samhället att göra särskilt mycket.

LINDA: Ja, för det här handlar alltså ... När vi pratar i vissa områden, det vi från polisens håll kallar för utsatta områden, särskilt utsatta områden, så handlar det om att man präglas, att man växer in i en kriminalitet. Det handlar inte om en rekrytering, utan att man växer upp i en kriminalitet många gånger. Absolut inte alltid, behöver det vara så, men vi ser det väldigt tydligt. Och det här är en hel samhällsutveckling som vi behöver vända, och där inte då enbart polisens åtgärder räcker. Utan det måste börjas i ett långt tidigare skede.

WILLY: Och om man skulle börja långt tidigare som du säger, konkret, vad menar du att samhället borde göra som inte görs i dag?

LINDA: Jag tänker så här, att dels är det just den här barnuppfostransrollen. Vi måste hjälpas åt att stärka varandra, andra vuxna, så att man har kraft och mod att säga till dels sina egna barn, men även som granne säga till

andras barn och tala om vad som är rätt och fel. Och sen när vi pratar utsatta områden så är det också mycket om att det här handlar om en ... ja, kan man säga en fattigdomsfråga egentligen. Det är en ekonomisk utveckling som man dras in i. Vi behöver jobba med att förbättra den ekonomiska statusen i de här områdena, så att man inte ser en bättre möjlighet i att sälja narkotika och tjäna pengar än att söka ett hederligt jobb.

WILLY: Så Linda, det låter på dig egentligen som att polisen kan göra viktiga, bra saker, men det är rentav socialpolitik vi också borde prata om.

LINDA: Ja, helt korrekt, det stämmer. Det är väldigt viktigt med polisresurser och med polisinsatser. Vi behöver vara fler poliser, för att vi vet och ser också att en hög polisnärvaro gör att vi minskar det synliga våldet, vi ökar tryggheten bland boende, vi får bättre relationer med boende som stärks i sin roll. Att dels ge information till oss, men också att sätta gränser mot varandra. Men det räcker inte, för frågan är betydligt större än så. Polis, rättsväsende, vi kommer egentligen in för att markera de yttersta gränserna, när det har gått för långt. Det här måste börjas långt tidigare, redan med barnuppfostran.

WILLY: Och utan att jag menar att du som polis ska prata politik, men tycker du att politiken i bred bemärkelse ser det du säger? Eller menar du att ...? Eller, jag frågar. Är ditt intryck att det är så lätt att bara säga "fler poliser", och så glömmer man annat som också är väldigt viktigt.

LINDA: Ja. Nu görs det många bra saker, men det är inte tillräckligt. Det är alldeles uppenbart, eftersom vi ser att skjutvapenvåldet, explosioner, knivvåldet, det fortsätter, och det ökar. Så att det behövs göras väldigt mycket mer ifrån hela samhället här, på olika fronter. Där polisen har absolut en viktig del, men återigen, vi kommer in i ett ganska sent skede. Vi måste göra mer i tidigare skeden. Och det här handlar också om bostadsfrågor, att minska trångboddheten, att minska arbetslösheten, att öka studieresultaten, för att ge bättre förutsättningar till barn och ungdomar som växer upp i Sverige.

- WILLY: Det låter som att ditt jobb ibland skulle kunna upplevas som frustrerande. Möjligen en ledande fråga, men känns det så, Linda?
- LINDA: Det finns många goda exempel också, där vi ser att kriminalitet inte lönar sig. Där vi med gemensamma myndighetssamarbeten, där polisen själva eller tillsammans också med boende i områdena, vi griper och domstol ... Vi utreder, och domstol lagför ledande individer som tjänar mycket pengar på narkotika. Såna tillfällen gör att jag får väldigt mycket kraft och energi att fortsätta det här arbetet. Det är en väldigt, väldigt viktig del för vårt uppdrag.
- WILLY: Det låter betryggande, tack Linda. Nu vänder jag mig till Torbjörn Forkby, som är professor i socialt arbete vid Linnéuniversitetet. Om vi börjar med våldet så verkar våld vara väldigt centralt i de här miljöerna. Vad ser du?
- TORBJÖRN: Ja, det finns olika förklaringar till det, och jag tänker ... eftersom att det är viktigt att se de här sammanlänkande delarna. Ja, för det första så handlar det om att lösa konflikter, och det är viktigt att se att de här miljöerna som gäng relaterar till är kontinuerligt spänningsfyllda. Det finns mängder med olika såna konflikter, möjlighet till konflikter att uppstå. Så att där har våldet en central ställning. Vi kan gå vidare och fundera på det som de ... som, gängen i Sverige åtminstone består i huvudsak av män, ofta unga män, som är i färd att bygga upp ett namn och bygga upp en identitet. Och det finns vad vi kan se ofta en koppling till en viss typ av manlighet, en manlighet som befrämjar styrka, inte backa, att vara tuff och så vidare. Och då har våldet också en nära koppling till den typen av manlighetsideal.
- WILLY: Det du säger, det är att ju mer macho man ger intryck av, desto mer status och makt får man i dessa miljöer?
- TORBJÖRN: Ja, det finns en sån ... Man måste förstå det här kulturella sammanhanget. Vad är det för värden som hyllas? Och man måste också se till att våldet har inte bara en reaktiv funktion, att lösa konflikter, utan det handlar också att förebygga, att bygga upp sina

affärsmöjligheter. Om du uppfattas som en person som har lätt till våld, som också har någon vapenarsenal eventuellt att tillgå, så är det klart att du kan uppleva att du är mer säker i de här miljöerna.

WILLY: Och då låter det på dig precis som Linda nyss gav en bild av, att det här är frågor som sträcker sig långt bortom polisens verksamhet och Brås verksamhet. Det är helt andra frågor som också är viktiga, eller hur?

TORBJÖRN: Ja, alltså, gäng är inte bara en fråga om brott, utan det är ett sätt att leva, ett sätt att få en identitet, ett sätt att få en gruppsammanhållning. Det kopplar an mot värden och erbjuder svar på ett sätt att leva sitt liv. Och då måste vi också fundera på, vad är det som man söker där? Och när man tittar på alternativ så handlar det naturligtvis om att skapa andra livsmöjligheter som uppfattas mer attraktiva än gängen. Sen så gäller det här mindre grupper så klart, men det är fortfarande en icke försumlig andel.

WILLY: För sen kan jag tänka, det är möjligen naiv utifrånblick, men alltså, många i de här miljöerna borde vara rädda att själva bli skjutna och dödade?

TORBJÖRN: Många i de här miljöerna är oerhört rädda att bli skjutna och attackerade. Vi gör just nu en studie omkring personer som lämnar gäng, och vi ställer frågan omkring dem, ”vad har hänt med din stressnivå från det att du var med i gänget till dess att du nu har lämnat?” De talar om en stressnivå som låg på 150-200 %, om man nu kan ha det, till att de har fått en mer normal upplevelse. Att de är inte ... behöver inte ständigt vara rädda när de lämnar lägenheten, de behöver inte alltid se över axeln för att upptäcka fiender, och så vidare. Så att våldet är på ett sätt en integrerad del av gänget, men också en väldigt problematisk del för dem som är med i gäng.

WILLY: Och eftersom att du har gjort intervjuer med människor som har lämnat ... Förutom rädsla att råka ut för våld, finns det andra faktorer som får människor att lämna de här farliga, destruktiva miljöerna?

TORBJÖRN: Det finns en rad olika motiv till att lämna gänget.

WILLY: Vad är de viktigaste?

TORBJÖRN: Ja, en del som har kommit in som unga personer, de kan börja upptäcka att "Ja, men livet i gänget, det har ingen framtid". Man vill satsa på familj, på att få egna barn kanske. En del talar omkring det här som stora stresspåslaget, att hela tiden som leva med någon form av känsla att man kan bli attackerad. Till det så kan man säga som att den här idén, förhoppningarna som gänget utfäster, broderskap, ställa upp för varandra, få framgång och så vidare, att det tenderar att grusas. Det fanns inget broderskap, det var inte så att man alltid ställde upp för varandra, utan gänglivet är också fyllt av svek och besvikna förhoppningar.

WILLY: Och till sist, med dig, innan vi tar ett gemensamt samtal. Det vi pratar om här med dig, det är ju, utgår jag ifrån, nästan bara manliga miljöer. Var finns kvinnorna?

TORBJÖRN: Kvinnorna har en viktig del, och vi har kanske tittat för lite på kvinnor och flickor som är med i de här sammanhangen. De har en del i att njuta frukterna från brottslig verksamhet, en del talar om att man var med i en väldigt spännande livsföring där man såg pengar komma in, man blev bjuden kanske på restauranger och så vidare, flott. Och på något sätt var gynnade under den här livsföringen under en viss tid, så att säga. Så att det kan också som fungera ... man är ibland publik, ibland pådrivare, och ibland har en mer aktiv roll än vad vi kanske annars har sett. Internationellt finns det mer exempel på rena gäng som består av enbart kvinnor, då.

WILLY: Men ser man även i Sverige kvinnor som är våldsaktiva? Inte kanske i paritet med män, men i närheten av det?

TORBJÖRN: Ja, det finns såna exempel, även om ... Jag menar, huvuds... om vi pratar om huvudmajoriteten av det våldet, det fysiska våldet, står

männen för. Men det finns naturligtvis även kvinnor som praktiserar detta.

WILLY: Tack så här långt, då ska vi ha en diskussion mellan er också. Jonas, nu när jag har pratat med tre experter, du är en av dem, jag känner mig rätt dystert. Att utvecklingen går åt fel håll, och jag får en känsla av att det är väldigt långt till lösningar. Vad säger du?

JONAS: Ja, nej, men alltså att det är klart man ... Man bör nog ha ett ganska långt tidsperspektiv på att bryta den här trenden och komma till rätta med den här typen av dödligt våld, visst är det så.

WILLY: Och din bild är att den nivå vi ser av våld i Sverige i dag, den är inte på väg ner. Kanske att den är på väg upp de närmaste åren. Vad tror du?

JONAS: Ja, alltså, den studie som jag har gjort, där har vi bara data till 2017. Men tittar man på andra siffror på dödligt våld senare så, det finns ingenting som visar på att den här uppåtgående trenden skulle mattas av eller brytas, eller någonting. Så visst. Samtidigt ska man ha klart för sig att ... Nej, men jag tänker, nu spekulerar jag bara. Men vad ska vi säga? Jag har svårt att se att den här utvecklingen kan hålla på hur länge som helst heller. För att det är som jag säger, det är ändå en ... Den här miljön är ändå ganska begränsad och så. Så att det ... Jag tänker nog att det mattas av framöver.

WILLY: Och varför skulle det mattas av?

JONAS: Som jag säger, det är en typ av dödligt våld som begås i en ganska liten ... en liten miljö ändå, om man tänker samhället i stort. Så att ja, jag tänker att det kan inte hålla på hur länge som helst i den här ökningstakten i alla fall.

WILLY: Linda, är du optimistisk i ett kortare perspektiv, att samhället är på väg att hantera de här problemen på ett bra sätt?

LINDA: Ja, men jag tänker att vi måste vara realistiska, och vi har problem i Sverige. Jag tror också att det är långsiktigt som vi kommer se resultat

av ett arbete, vi kommer inte kunna se tydliga, kortsiktiga resultat. Men det behöver göras mer för att vi ska se långsiktiga resultat också. Det är min bild. Och fler ... Nu är inte jag ute efter i det här sammanhanget att äska fler polisresurser, men vi ser så tydligt att en högre polisenheten gör skillnad. Vi ser också att när vi samverkar tillsammans mellan skola, mellan socialtjänst, mellan andra myndigheter ... Vi bygger förtroende, vi ger mod till föräldrar och andra att återigen sätta de här gränserna till barn och ungdomar som växer upp. Då vänder vi en utveckling i en positiv riktning. Och det där behöver vi hålla i, vi behöver fortsätta med det, och vi behöver göra än mer på det området.

WILLY: Torbjörn, vad ser du i termer av ökning, minskning de närmaste åren?

TORBJÖRN: Ja, alltså, det är väldigt svårt att säga. Jag tror att man kommer se fluktuationer, och det handlar som sagt var om en liten grupp som står för det dödliga våldet, och en liten grupp kan man också inkapacitera på olika sätt.

WILLY: Och inkapacitera är att sätta dem i fängelse, ja?

TORBJÖRN: Hamna i fängelse, eller så. Så alltså, att det kommer som få en effekt. Men samtidigt så är det frågan omkring effekter vad gäller ... som ett hyllande av ett våldskapital, den typen av manlighetsidéer som kan ligga bakom det, det tar väldigt mycket längre tid att arbeta med. Det kräver också naturligtvis kombinerade insatser, tidiga insatser. Att förmå att se de barn och unga som riskerar att hamna i de här sammanhangen i så tidigt skede, helst, så man slipper komma in med såna insatser som riskerar att förvärra situationen.

WILLY: Och jag har hört sägas att redan dagispersonal tror sig veta hyggligt väl ändå vilka som riskerar att hamna i kriminalitet. Och ändå så händer det inte så mycket, utan hittills så verkar det ändå få fortgå tills de här profetiorna tyvärr besannas, och de börjar begå brott. Vad säger du om det, Torbjörn?

TORBJÖRN: Ja, att det delvis stämmer, det, fast det är också problematiskt. För att när man tittar på utvecklingen hos väldigt unga barn så kan man se att vår ... vad man kan kalla för prediktiva förmåga, alltså vår förmåga att faktiskt säga att ”den och den kommer att hamna snett”, är ganska låg på individnivå. Och det är väl tur det, för att det händer så mycket i människornas liv under uppväxten som är svårt att förutse. På gruppnivå kan man se det. Men följden av det är att man bör se det som att vi bör kunna erbjuda goda uppväxtvillkor för alla barn. Vi bör erbjuda stöd i skola, i förskola, på ett sätt så att de inte pekats ut ytterligare som problem. Det finns en risk att man, när man börjar tänka att ”den här personen kommer det gå illa för”, att man ger insatser som ytterligare förstärker bilden av att ”jag hör inte till, jag är annorlunda, jag är ett problem”. Och den typen av insatser kan vara ganska riskabla.

WILLY: Men del politiska debatten, Torbjörn, tycker du att den ... de som driver den, har insett det du säger om sociala åtgärder, attityder i skolan och så vidare? Min bild är att den kriminalpolitiska debatten inte handlar så mycket om det, utan om mer fler eller färre poliser, och allt det här.

TORBJÖRN: Ja, man skulle väl kunna göra en sån här värdering för varje satsad krona som går till polisiära insatser eller repressiva insatser, så borde man satsa samma krona eller motsvarande krona på förebyggande insatser, preventiva insatser. För att de här åtgärderna och insatserna hänger samman. Man behöver ha någon form av tydlig normsättande funktion, men man behöver också stötta barn och unga i ett tidigt skede så att brottslighet och så inte är något alternativ.

WILLY: Men det jag är ute efter är bara ... Och jag kanske har fel i mina teser här. Men att den kriminalpolitiska debatten, och debatten om de här frågorna vi diskuterar nu, ganska lite handlar om de sociala aspekter som flera av er har nämnt.

TORBJÖRN: Ja, det blir nog så med viss naturlighet, för att de här våldsdåden får så stor uppmärksamhet och skapar en sån frustration i samhället. Så då så tittar man på åtgärder som kan som agera just i förhållande till den

problematiken. Jag tror att det finns en medvetenhet omkring att det räcker inte. Men att sen verkligen komma till skott och säga, ”vad innebär det, hur behöver vi satsa, hur tänker man långsiktigt?” Till det är det långt kvar, och där är inte den politiska diskussionen heller.

WILLY: Jonas, tror du att det handlar om fler poliser?

JONAS: Ja, delvis. Men jag tänker att det är bara en sida av det hela, för jag håller med vad de andra säger, att ... vad ska vi säga? Det är en mycket större fråga än en rent polisiär fråga. Och det är klart att polisen måste arbeta mot öppna drogmarknader, och utreda och lagföra och hela den delen. Men att det ändå är en ... Det är en mycket större fråga än att polisen ska, vad ska vi säga, ska vara den som kommer till rätta med det här problemet. Om man tittar på områden där en ganska stor del av killar inte går ur nian med ett betyg som gör att de kan ta sig in på gymnasiet, och att ungdomsarbetslösheten är skyhögt, och såna saker. Då kommer man kanske inte jättelångt med polisiära medel.

WILLY: Torbjörn, om nu våld är en så riskfylld strategi, borde inte grupperingarna mer eller mindre självmant utveckla andra strategier för att överleva på marknaden?

TORBJÖRN: Ja, det relaterar till ... Eftersom att våld är en ganska problematisk strategi även för gängen själva, och för medlemmarna i gängen ... Vi kan se också att det finns andra exempel på att lösa konflikter i stället för att använda våld.

WILLY: Vad är det?

TORBJÖRN: Ja, i vissa fall använder man sig av vad man kan kalla för medlare. Alltså, personer som har stort förtroende bland olika gäng, som kan gå emellan och förhandla. Det kräver specifika förutsättningar, det är inte så gott om de här personerna som har det här förtroendet. Men det ... Man skulle kunna tänka sig att om man ser en utveckling av mer mogna organisationer, som har mer alternativa sätt att hantera konflikter, så kanske medling blir vanligare. Det skulle som paradoxalt nog kunna

innebära att man får kraftigare och kraftfullare och mer problematiska organisationer, men våldet skulle kunna minska.

WILLY: Men är det inte en risk att det uppfattas som att samhället lite avhänder sig sitt ansvar och lämnar över på icke-kontrollerade medlare?

TORBJÖRN: Ja, jag menar inte att samhället ska gynna det här, men det pågår redan i dag. Och i vissa fall så använder sig ... så finns det exempel på att konflikter har hanterats genom medling av gängen, anordnade av gängen själva då.

WILLY: Så ibland funkar det faktiskt?

TORBJÖRN: Ja, ibland har det fungerat, och ... Men det krävs specifika förutsättningar, då.

WILLY: Linda, om vi sitter här om fem år och pratar om de här frågorna, tror du att problemen då har blivit mindre, lika omfattande som nu eller rentav större? Jag förstår att det bara är en gissning, men vad säger du?

LINDA: Ja, men jag vill verkligen tro att de har blivit mindre, och att vi ... Men det kommer inte göras av sig självt, utan det här kräver ett ordentligt arbete i Sverige från olika aktörer. Och jag skulle vilja adressera in en annan sida av det här också, för att mycket av det där dödliga våldet handlar om narkotikakonflikter, om konkurrens på narkotikamarknaden, marknadsandelar. Och vi tittar väldigt mycket på den sidan hela tiden. Men om vi vänder på det så skulle jag vilja också att vi tittar tillsammans mer i ... eller att Sverige tittar mer på efterfrågan på narkotika. För finns det inte efterfrågan, då är det ointressant med marknadsandelar och försäljning, och tjänar pengar på narkotika. Varför finns det så enormt stor efterfrågan på narkotika? Varför är det så mycket narkotika som kommer in i landet och där det finns köpare för hela tiden?

WILLY: Och där tror du att det är kanske lättare ... ett mer effektivt sätt att åtgärda de här problemen?

LINDA: Jag ska inte säga att det är ett mer effektivt sätt, men jag tycker man ska titta på båda sidorna. För så länge det finns köpare så kommer det alltid att finnas säljare. Så vi kan inte bara titta på ena sidan, vi behöver titta på båda de här delarna eftersom det är en marknad som föder både köpare och säljare.

WILLY: Vi skall runda av denna podd från Brottsförebyggande rådet, men jag tänkte, en mening var. Nu överrumplar jag er, ni har inte fått tid att förbereda detta på något sätt. Men ”det här vill jag att våra lyssnare tar med sig i denna fråga om dödligt våld”. Stackars Jonas kommer först ut och ska snabbt hitta på en smart tanke. Hur lyder den?

JONAS: Lite av det vi har varit inne på att, att det är inte bara polisens ansvar att komma till rätta med den här typen av brottslighet, utan att det är mycket större än så. Och vi pratar om fattigdom, vi pratar om social utsatthet, vi pratar om en massa saker som ... Det är inte ... Polisen har inte verktygslådan för att komma tillrätta med den typen av saker.

WILLY: Tackar. Linda, vad säger du?

LINDA: Jo, men jag säger att om man som samhällsmedborgare ... Man engagerar sig, man bryr sig i sina medmänniskor, man är med och sätter gränser och man ställer krav, och man vågar säga ifrån till sånt som är fel. Även om det är så bara en liten, liten sak, mot ett barn som betar sig illa. Men om man gör det på ett vuxet sätt helt enkelt, på ett hövligt vuxet sätt, så är man med och bidrar till en positiv utveckling för att ytterst stoppa det här dödliga våldet i förlängningen.

WILLY: Och Torbjörn Forkby?

TORBJÖRN: Ropen på de enkla lösningarna kanske är de farligaste strategierna. Jag tror att de enkla lösningarna medför en enriktad och avgränsad syn, där det komplexa, som frågor som relaterar till ett samhälle som har förändrats i grunden ... Och då kommer det krävas komplexa, genomtänkta lösningar för att komma tillrätta med det.

WILLY: Kloka slutord. Därmed så tackar jag Jonas Öberg från Brå, Linda Staaf från NOA och Torbjörn Forkby, professor vid Linnéuniversitetet. Och tack för att ni har lyssnat på Brottsförebyggande rådets podd.

JOHANNES: Du har hört Snacka om brott från Brå, i dag om dödligt våld i kriminella miljöer. Dela gärna podden i sociala medier. Snacka om brott produceras av Copyfabriken. Tack för att du lyssnade, vi hörs igen.